

(๒๓)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔ - ๕/๒๕๖๒

เรื่องพิจารณาที่ ๑๕/๒๕๖๑

เรื่องพิจารณาที่ ๒๐/๒๕๖๑

วันที่ ๑๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๒

เรื่อง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ชัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ หรือไม่

ศาลจังหวัดพัทธาส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสอง (บริษัท คัม โกลบอล จำกัด ที่ ๖ และ
บริษัท คีน เทค จำกัด ที่ ๗) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ผบ. ๕๑๕/๒๕๖๑ และคดีแพ่งหมายเลขดำที่
ผบ. ๕๕๖/๒๕๖๑ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ข้อเท็จจริง
ตามหนังสือส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสองและเอกสารประกอบ รวม ๒ คำร้อง สรุปได้ดังนี้

เรื่องพิจารณาที่ ๑๕/๒๕๖๑ นางสาวฮิลลารี หลุยส์ เวสเตอร์ เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องบริษัท
บาลี ฮาย จำกัด ที่ ๑ กับพวก รวม ๗ คน เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดพัทธาส่งสรุปได้ว่า เมื่อวันที่ ๑๕
กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคล ได้ตกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายกับโจทก์ในกรรมสิทธิ์
ห้องชุดเลขที่ ๑๑๐๖ โครงการวอเตอร์ฟรอนท์สวีทแอนด์เรสซิเดนซ์ เป็นจำนวนเงิน ๗,๒๐๓,๐๐๐ บาท
โดยจำเลยที่ ๑ ตกลงจะโอนกรรมสิทธิ์ห้องชุดให้กับโจทก์ภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘
ซึ่งโจทก์ชำระเงินตามกำหนดสัญญาบางส่วนแล้ว แต่จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ตามที่

- ๒ -

กำหนดไว้ในสัญญาได้ การกระทำของจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจเป็นการกระทำโดยจงใจให้โจทก์ในฐานะผู้บริโภครับความเสียหาย และจำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค จำเลยที่ ๒ ถึงจำเลยที่ ๕ เป็นกรรมการบริษัท ส่วนจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ เป็นผู้ถือหุ้น จึงต้องร่วมกันหรือแทนกันรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ ๑ คืบเงินแก่โจทก์จำนวน ๖,๑๐๑,๓๕๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับแต่วันที่รับเงินไปจนกว่าจะชำระเสร็จ และให้จำเลยทั้งเจ็ดร่วมกันหรือแทนกันชดเชยค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความแทนโจทก์ พร้อมค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงอีกสองเท่า รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๒,๒๐๒,๗๐๐ บาท จำเลยที่ ๑ ให้การว่าโจทก์ไม่เคยชำระเงินตามสัญญาจะซื้อจะขายให้แก่จำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๑ ไม่ได้เป็นผู้ผิดสัญญา การที่จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ในห้องชุดให้โจทก์ได้ เนื่องจากเมืองพิทยามีคำสั่งระงับการก่อสร้างอาคารโครงการไว้ชั่วคราว กรณีจึงเป็นเหตุสุดวิสัย จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาที่จะเอาเปรียบผู้บริโภคหรือจงใจทำให้ผู้บริโภครับความเสียหาย ส่วนจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ ให้การว่าจำเลยทั้งสองไม่ได้เข้าทำสัญญากับโจทก์ จำเลยทั้งสองไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย และจำเลยทั้งสองเป็นเพียงผู้ถือหุ้นในบริษัทจำเลยที่ ๑ ซึ่งได้ชำระค่าหุ้นเต็มจำนวนแล้ว

เรื่องพิจารณาที่ ๒๐/๒๕๖๑ นายจิ้น พอล เบลลอน ที่ ๑ และนางเองเจลา มารี ฟิกกูชิโอ ที่ ๒ เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องบริษัท บาติ ฮาย จำกัด ที่ ๑ กับพวก รวม ๗ คน เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดพิทยาสรรพ์ได้ว่า เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ จำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคล ได้ตกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายกับโจทก์ทั้งสองในกรรมสิทธิ์ห้องชุดเลขที่ ๕๐๑ โครงการวอเตอร์ฟรอนท์สวีทแอนด์เรสซิเดนซ์ เป็นจำนวนเงิน ๑๓,๑๕๑,๕๖๗ บาท โดยจำเลยที่ ๑ ตกลงจะโอนกรรมสิทธิ์ห้องชุดให้กับโจทก์ทั้งสองภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ ซึ่งโจทก์ทั้งสองชำระเงินตามกำหนดสัญญาบางส่วนแล้ว แต่จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาได้ การกระทำของจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจเป็นการกระทำโดยจงใจให้โจทก์ทั้งสองในฐานะผู้บริโภครับความเสียหาย และจำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค จำเลยที่ ๒ ถึงจำเลยที่ ๕ เป็นกรรมการบริษัท ส่วนจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ เป็น

- ๓ -

ผู้ถือหุ้น จึงต้องร่วมกันหรือแทนกันรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ ๑ คืนเงินแก่โจทก์ทั้งสองพร้อมดอกเบี้ย รวมทั้งค่าทนายความให้แก่โจทก์ทั้งสอง รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๘,๕๒๘,๑๔๒ บาท พร้อมค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงแก่โจทก์ทั้งสองตามที่ศาลเห็นสมควร จำเลยที่ ๑ ให้การว่าโจทก์ทั้งสองเป็นฝ่ายผิดสัญญาจะซื้อจะขายห้องชุด เนื่องจากไม่ได้ชำระเงินตามสัญญาให้ครบถ้วน และการที่จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ในห้องชุดให้โจทก์ทั้งสองได้ เนื่องจากเมืองพัทธามีคำสั่งระงับการก่อสร้างอาคารโครงการไว้ชั่วคราว กรณีจึงเป็นเหตุสุดวิสัย จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาที่จะเอาเปรียบผู้บริโภคหรือจงใจทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย ดังนั้น จำเลยที่ ๑ ไม่จำต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามที่โจทก์เรียกร้องมา ส่วนจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ให้การว่าจำเลยทั้งสองไม่มีนิติสัมพันธ์ใด ๆ กับโจทก์ทั้งสอง และจำเลยทั้งสองไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์ทั้งสองได้รับความเสียหาย จำเลยทั้งสองเป็นเพียงผู้ถือหุ้นในบริษัทจำเลยที่ ๑ ซึ่งได้ชำระหุ้นเต็มจำนวนแล้ว

ต่อมา จำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ยื่นคำโต้แย้งในคดีทั้งสองของศาลจังหวัดพัตยาเพื่อขอให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๒๖ หรือไม่ เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน และมาตรา ๒๖ กำหนดให้รัฐต้องให้ความคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลและการจำกัดอำนาจรัฐภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย การบัญญัติกฎหมายต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ แต่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ บัญญัติให้บุคคลอาจต้องร่วมรับผิดชอบกับบริษัทเนื่องจากตนถือหุ้นในบริษัท อันเป็นความรับผิดชอบส่วนลงหุ้นของตน และยังได้กำหนดให้ผู้ถือหุ้นมีหน้าที่พิสูจน์ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นการกระทำของบริษัท ถือเป็น การกระทบสิทธิในการถือครองทรัพย์สินโดยตรง ทั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังกำหนดให้ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดจะรับผิดชอบเพียงเงินที่ตนยังสงไว้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ และให้สิทธิผู้ถือหุ้นเพียงการตรวจดูรายงานการประชุมกรรมการและรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นเท่านั้น ผู้ถือหุ้นไม่มีสิทธิในการบริหารบริษัท โดยตรงเช่นเดียวกับกรรมการบริษัท และการที่มาตรา ๔๔

- ๔ -

บัญญัติให้จำเลยทั้งสองต้องรับผิดชอบส่วนลงหุ้นของตน เป็นการใช้อำนาจรัฐตรากฎหมายสร้างภาระให้แก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ โดยรัฐมุ่งเน้นเพียงคุ้มครองผู้บริโภคแต่ไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ถือหุ้น อีกทั้งการกำหนดภาระการพิสูจน์ตกแก่จำเลย ทั้งที่จำเลยทั้งสองเป็นเพียงผู้ถือหุ้นของบริษัท โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลยที่ ๗ ถือหุ้นบริษัทเพียงหนึ่งหุ้น การฟ้องคดีของโจทก์ส่งผลให้เกิดภาระหน้าที่แก่จำเลยทั้งสองในการหาทนายความและการต่อสู้คดี จึงขัดกับหลักความได้สัดส่วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ อีกด้วย

ศาลจังหวัดพัทธยาเห็นว่า คำโต้แย้งทั้งสองของจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ ต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงส่งคำโต้แย้งดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับหนังสือส่งคำโต้แย้งทั้งสองนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ หรือไม่ เห็นว่า เป็นกรณีที่ศาลจังหวัดพัทธยาส่งคำโต้แย้งทั้งสองของจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๒๖ ซึ่งข้อเท็จจริงตามหนังสือส่งคำโต้แย้งทั้งสองเป็นกรณีที่ศาลจังหวัดพัทธยาจะใช้เฉพาะพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยทั้งสองโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๑ วรรคสาม และมาตรา ๕๐ จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย และคำโต้แย้งทั้งสองมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นประเด็นเดียวกันจึงให้รวมพิจารณาและวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำโต้แย้งทั้งสองของจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ และเอกสารประกอบแล้วเห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณา วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง เป็นบทบัญญัติอยู่ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยวรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก” แต่บทคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามวรรคหนึ่งอาจถูกจำกัดได้ตามวรรคสองที่บัญญัติว่า “ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” เห็นได้ว่า สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ บุคคลที่ได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยชอบ รวมถึงการรับมรดก ความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง รวมทั้งสิทธิอื่นใดที่จะพึงมี ย่อมได้รับความคุ้มครอง เพียงแต่สิทธิในทรัพย์สินนี้อาจถูกจำกัดได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น การอายัด การยึด การริบทรัพย์ การจำหน่ายทรัพย์สินของบุคคลอื่น อาจกระทำได้หากมีกฎหมายให้อำนาจ เป็นต้น แต่การตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชนนั้น ย่อมจะต้องอยู่ภายใต้หลักการตามรัฐธรรมนูญกำหนดไว้เช่นกัน

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง” บทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นหลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ว่าในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติหรือองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐจะต้องคำนึงถึงหลักการพื้นฐานสำคัญประการหนึ่ง คือ หลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี อันเป็นหลักการสำคัญที่มีขึ้นเพื่อควบคุม ตรวจสอบ หรือจำกัดการใช้อำนาจรัฐ

เพื่อมิให้ตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับแก่ประชาชนตามอำเภอใจ โดยในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนตามหลักการดังกล่าวนั้นจะต้องมีความเหมาะสม มีความจำเป็น และได้สัดส่วน หรือมีความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับกับสิทธิหรือเสรีภาพที่ประชาชนจะต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากกฎหมายนั้น

สำหรับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มีเจตนารมณ์ที่ปรากฏตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้ว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการ ตลอดจนเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ นอกจากนี้ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น กระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาอันยาวนานและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบจนบางครั้งนำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรงและก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม อันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ บัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคซึ่งอยู่ในฐานะเสียเปรียบผู้ประกอบการทั้งในด้านความรู้ อำนาจต่อรอง และความสามารถที่จะต่อสู้คดีในชั้นศาล ซึ่งก่อนที่จะมีกฎหมายฉบับนี้ ต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ออกแบบไว้สำหรับคดีแพ่งสามัญซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายอยู่ในฐานะเท่าเทียมกันมาใช้บังคับแก่คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจ จึงไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคอย่างยิ่ง รัฐสภาจึงได้กำหนดให้มีกระบวนการวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคที่เป็นข้อพิพาททางแพ่งระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ของผู้ประกอบธุรกิจได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม อันจะทำให้ การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคมีประสิทธิภาพดีขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกันการที่จะบัญญัติกฎหมาย กติกา พิเศษในวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคนั้น ก็ได้คำนึงถึงความพร้อมของผู้ประกอบธุรกิจอยู่ด้วยโดยต้องให้อยู่ ในคุณภาพ คือไม่กระทบสิทธิของผู้ประกอบธุรกิจเกินขอบเขตจนภาคธุรกิจของประเทศต้องสะดุด หรือไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ โดยเห็นได้จากกรณีการจัดตั้งบริษัทตามกฎหมายซึ่งกระทำ โดยง่าย แต่ระบบการควบคุมนิติบุคคลกลับไม่สามารถที่จะควบคุมดูแลนิติบุคคลให้ดำเนินธุรกิจด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต บริษัทจึงเป็นเพียงหุ่นเชิด เครื่องกำบัง ในการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามสัญญา พระราชบัญญัตินี้จึงได้นำ “หลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัท” มาใช้ในการพิจารณา พิพากษา เพื่อไม่ให้แยกความเป็นนิติบุคคลของบริษัทออกจากบุคคลธรรมดา โดยบัญญัติไว้ในความ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไว้ว่า “ในคดีที่ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งถูกฟ้องเป็นนิติบุคคล หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า นิติบุคคลดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการ โดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สิน ของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ให้ศาลมี อำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบ ทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม และให้มีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้น ร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ด้วย เว้นแต่ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็น ในการกระทำดังกล่าว หรือในกรณีของผู้รับมอบทรัพย์สินนั้นจากนิติบุคคลจะต้องพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับ ทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน” บทบัญญัตินี้จึงเป็นเพียงบทสันนิษฐานให้ผู้เป็นหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคล ต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคด้วย เว้นแต่ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็น ในการกระทำของนิติบุคคล บทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานให้รับผิดชอบในทางแพ่ง มิใช่ความรับผิด ทางอาญา และเป็นเพียงข้อสันนิษฐานเบื้องต้นเท่านั้น มิใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ทั้งยังมีเงื่อนไข แห่งข้อสันนิษฐานที่โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ได้เสียก่อนว่านิติบุคคลดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้น หรือดำเนินการ โดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินไป

จนไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้แก่ผู้บริโภค จึงเป็นการจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควรที่จะกำหนดให้มีข้อสันนิษฐานนี้ได้

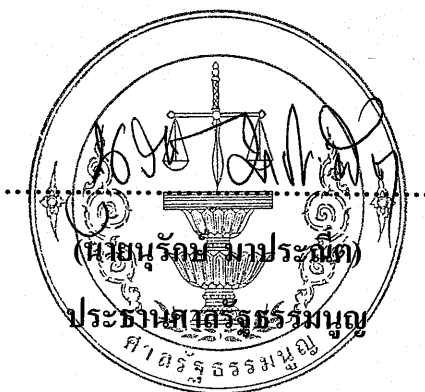
กล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง เป็นเพียงมาตรการทางกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม และให้ศาลมีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้นร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ด้วย แต่ถ้าผู้นั้นสามารถพิสูจน์ตนเองได้ว่ามิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำของนิติบุคคลดังกล่าว ก็หลุดพ้นความรับผิดชอบ ทั้งนี้การใช้อำนาจของศาลในการเรียกบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม หรือมีอำนาจพิพากษาให้ร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจำเลยร่วมมีสิทธิในการต่อสู้ในคดีโดยกระทำต่อศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ หากตนไม่สามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด การพิพากษาให้บุคคลดังกล่าวร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคก็เป็นไปตามหลักความรับผิดชอบต่อการดำเนินการของนิติบุคคล และยังเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีความเหมาะสมเพราะเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาในคดีผู้บริโภคสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ในการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีความสามารถในการต่อสู้คดีน้อยกว่าผู้ประกอบการ และเป็นกรณีจำเป็นเนื่องจากศาลจำเป็นต้องนำเครื่องมือดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาเพื่อไม่ให้บุคคลใดอาศัยสถานะความเป็นนิติบุคคลปฏิเสธความรับผิดชอบในหนี้ของนิติบุคคลที่ตนควรต้องร่วมรับผิดชอบด้วย และเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบมิให้กระทบสิทธิของบุคคลประธานศาลฎีกาได้ออกข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยข้อ ๒๘ กำหนดให้ศาลมีอำนาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจเพื่อประกอบการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งตามบทบัญญัติดังกล่าวได้ นอกจากนี้บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไม่มีลักษณะเป็นการล่วงละเมิดขอบเขตแห่งสิทธิหรือจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเพราะการต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้ของนิติบุคคล และต้องมีภาระการพิสูจน์ ไม่เป็นการจำกัดอำนาจหรือกีดกันขัดขวางหรือ

- ๕ -

ปฏิเสธอำนาจในการถือครองหุ้นของบุคคล สิทธิในการถือหุ้นของบุคคลมีอยู่อย่างไรก็ยังคงมีอยู่อย่างนั้น ประกอบกับเมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญให้การรับรอง และคุ้มครองไว้กับประโยชน์ส่วนรวมของสังคมตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ที่ต้องการคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง จึงไม่เป็นบทบัญญัติที่กระทบสิทธิในการถือครองทรัพย์สินของบุคคลจนเกินความจำเป็น หรือเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ถูกสันนิษฐานจนเกินสมควรแก่เหตุ หากแต่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี ทั้งไม่เป็นการขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม มิได้กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นการเจาะจง บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และ มาตรา ๒๖

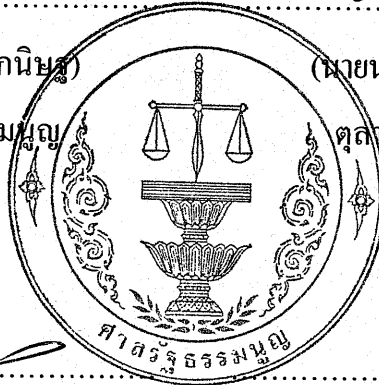
(คำวินิจฉัยที่ ๔ - ๕/๒๕๖๒)

(นายเจริญ ภัคดีชนากุล)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายชัย ชลวร)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายบุญส่ง กุลนุปผา)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายปัญญา อุดชาชน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายวรวิทย์ กังสศิเทียม)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายอุดมศักดิ์ นิติมন্ত্রী)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ